

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरवार, काठमाडौं

सिंहदरवार, काठमाडौं
नेपाल ।

पत्र संख्या :

च.नं. : म.बै./३२१/६५५३

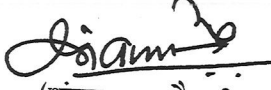
मिति: २०८०/१/२६

श्री सचिव,
सहरी विकास मन्त्रालय।

नगर विकास कोषको कार्यक्षेत्र विस्तृतिकरण एवं पूँजी पुनःसंरचनासम्बन्धी रणनीतिक पत्र स्वीकृत गर्ने विषय म.प.बै.सं. ५/०८० मिति २०८०/१/२६ को मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेश हुँदा त्यसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले देहायबमोजिम निर्णय गरेकोले सोबमोजिम कार्यान्वयन हुन नेपाल सरकार (कार्यसम्पादन) नियमावली, २०६४ को नियम २९ बमोजिम अनुरोध गरेको छु-

नेपाल सरकारको निर्णय-

"नगर विकास कोषको कार्यक्षेत्र विस्तृतिकरण एवं पूँजी पुनःसंरचनासम्बन्धी रणनीतिक पत्र स्वीकृत गर्ने विषयको सहरी विकास मन्त्रालयको दर्ता नं. २१/१०-०७९/१२/२३ को प्रस्ताव म.प.बै.सं. ५२/०७९ मिति २०७९/१२/२४ को मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेश हुँदा "मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिमा छलफल गरी पेश गर्ने" निर्णय भएअनुसार मिति २०८०/१/१९ मा बसेको मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिको बैठकबाट परिमार्जन भएबमोजिम यसैसाथ संलग्न "नगर विकास कोषको कार्यक्षेत्र विस्तृतीकरण एवम् पूँजी पुनःसंरचनासम्बन्धी रणनीतिक पत्र" स्वीकृत गर्ने।"

(शंकरदास बैरागी)
मुख्यसचिव

बोधार्थ:

श्री सचिव, मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समिति।

टेलिफोन : ५९७१०००, ५९७१००१, ५९७१०२५, ५९७१०१४, पो.ब.नं.: २३३१२, काठमाडौं, नेपाल

ई-मेल : info@opmcm.gov.np

वेब साइट : <http://www.opmcm.gov.np>

नगर विकास

नगर विकास विभाग, मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

सिंहदरबार, काठमाडौं
नेपाल ।

४२/०८०

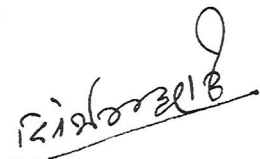
म.स.सं./३२२/६२४७

मिति: २०८०।१।१९

श्रीमान् मुख्यसचिवज्यू,
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय।

मिति २०८०।१।१९ मा बसेको मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिको बैठकबाट देहायबमोजिम निर्णय भएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु।

"नगर विकास कोषको कार्यक्षेत्र विस्तृतीकरण एवं पुँजी पुनःसंरचना सम्बन्धी रणनीतिक पत्र स्वीकृत गर्ने विषयको शहरी विकास मन्त्रालयको दर्ता नं. २१/१०-०७९/१२/२३ को प्रस्ताव म.प.बै.सं ५२/०७९ मिति २०७९/१२/२४ को मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेश हुँदा "मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिमा छलफल गरी पेश गर्ने" निर्णय भएअनुसार आजको बैठकमा पेश भई छलफल हुँदा छलफलका क्रममा उठेका विषयहरूसमेत समावेश गरी परिमार्जन गरिएको यसै साथ संलग्न "नगर विकास कोषको कार्यक्षेत्र विस्तृतीकरण एवम् पुँजी पुनःसंरचनासम्बन्धी रणनीतिक पत्र" स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषद्समक्ष पेश गर्ने।"

(दिनेश भट्टराई)
सचिव

नगर विकास कोष

नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

नगर विकास कोषको कार्यक्षेत्र विस्तृतीकरण एवम् पुँजी पुनःसंरचना
सम्बन्धी रणनीति पत्र

१. पृष्ठभूमि

नगर विकास कोष, विकास समिति ऐन, २०१३ अनुसार वि.सं. २०४५ सालमा नगर विकास कोष समितिको रूपमा गठन भई नगर विकास कोष ऐन, २०५३ द्वारा स्थापना भएको एक स्वायत्त वित्तीय मध्यस्तकर्ता संस्था हो । कोषले स्थानीय तह, शहरी पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित संघ/संस्था तथा साना शहरअन्तर्गतका खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्थाहरूलाई नेपाल सरकार र द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय संघ/संस्थाहरूको वित्तीय सहयोगमा आधारभूत सामाजिक र आयमूलक पूर्वाधार निर्माणका लागि ऋण, अनुदान, प्राविधिक सहयोग, अध्ययन तथा अनुसन्धानका माध्यमबाट सहयोग गरिरहेको छ ।

कोषले स्थापना कालदेखि हालसम्म १,३५३ टटा आयोजनाका लागि जम्मा रु. १९ अर्ब ६ करोड ७७ लाख रकम बराबर ऋण तथा अनुदान स्वीकृत गरी जम्मा रु. १४ अर्ब १९ करोड २५ लाख रकम बराबर ऋण तथा अनुदान लगानी गरेको छ । तीव्र रूपमा बढ्दै गइरहेको शहरीकरणलाई व्यवस्थित गरी शहरी वातावरण र जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन शहरी पूर्वाधार निर्माण, विकास तथा विस्तारमा ठुलो लगानीको आवश्यकता रहेको छ । पन्ध्रौँ पञ्चवर्षीय योजनाले लिएको प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आयमा वृद्धि, गुणस्तरीय मानव पुँजी निर्माण, आर्थिक जोखिमहरूको न्यूनीकरण गर्दै योजना अवधिभित्रै राष्ट्रलाई विकासशील मुलुकमा स्तरोन्नति गर्ने लक्ष्य हासिल गर्न लगानीको आवश्यकता बढी भएको वर्तमान अवस्थामा ठुला र आर्थिक पूर्वाधारका आयोजनाहरूको निर्माण तथा विकासमा वैकल्पिक वित्तीय उपकरणहरू परिचालन गर्न जरुरी छ ।

राष्ट्रिय शहरी नीति, २०६४ र राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३ ले कोषको पुँजी वृद्धिसहित पूर्वाधार विकासका लागि विविध वित्तीय स्रोतहरूको पहिचान तथा परिचालन गर्न कोषलाई सक्षम संस्थाका रूपमा पुनर्संरचना गर्ने कुरा औँल्याइएको छ ।

नेपालको संविधानअनुसार राज्य संरचना र राज्य शक्तिको बाँडफाँट सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा विभाजन गरिएकाले कोषको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न र सेवालार्इ प्रभावकारी गराउन नेपाल सरकारको आ.व. २०७६/७७ देखि आ.व. २०७९/८० सम्म निरन्तर रूपमा वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटमा कोषलाई पुनःसंरचना गर्ने गरी पूर्वाधार विकासमा वैकल्पिक पुँजी परिचालन गर्ने संक्षम संस्थाका रूपमा विकास गरिने कुरा हुँदै आएको छ ।

२. कोषको पुनर्संरचना गर्नुपर्ने कारण

- (क) नेपाल सरकारको आ.व. २०७६/७७, आ.व. २०७७/७८, आ.व. २०७८/७९ र आ.व. २०७९/८० को बजेट वक्तव्य तथा नेपाल सरकारले सङ्घीय संसद्समक्ष प्रस्तुत गरेका विभिन्न वार्षिक कार्यक्रममा नगर विकास कोष ऐन, २०५३ अनुसार स्थापित नगर विकास कोषलाई पुनःसंरचना गरिने उल्लेख भएको ।
- (ख) सङ्घीय संरचनाअनुसार प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहमा शहरी पूर्वाधार निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय स्रोत परिचालन गर्नसक्ने व्यावसायिक वित्तीय संस्था बनाउन आवश्यक भएको ।
- (ग) कोषको विद्यमान ऐनमा पुँजी संरचनासम्बन्धी स्पष्ट व्यवस्था नभएको र शहरी पूर्वाधारहरूमा दीर्घकालीन ऋण परिचालन गर्न पुँजी वृद्धिसहित पुँजी संरचना आवश्यक भएको ।
- (घ) राष्ट्रिय शहरी नीति, २०६४ मा शहरी पूर्वाधार विकासका लागि विविध वित्तीय स्रोतहरूको पहिचान गरी परिचालन गर्ने उल्लेख भएको ।
- (ङ) राष्ट्रिय शहरी नीति, २०६४ को रणनीतिमा नगर विकास कोषको पुँजी प्रवाहलाई सुदृढ गर्दै शहरी पूर्वाधार विकासमा सम्बद्ध निकायहरूको पहुँच सहज बनाउने उल्लेख भएको ।
- (च) राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३ मा शहरी वित्त व्यवस्थाअन्तर्गत नगर विकास कोषलाई सबल वित्तीय संस्था बनाउन स्वपुँजी बढाउने उल्लेख भएको ।
- (छ) नेपाल सरकारसमक्ष पेस भएका विभिन्न अध्ययन प्रतिवेदनहरू नगर विकास कोषको पुँजी वृद्धिका लागि कानुनी व्यवस्थासहित पुनर्संरचना गर्ने, नगर विकास कोषले Sub- National Borrowing प्रदान गर्न सक्ने गरी पुनर्संरचना गर्ने, तथा कोषलाई पुनःसंरचना गरी कम्तीमा रु. २० अर्ब बराबर पुँजी संरचना बनाउनुपर्ने उल्लेख भएको ।
- (ज) कोषको स्वीकृत व्यावसायिक कार्ययोजना (सन् २०२० देखि २०२४) ले कोषको कानुनी पुनर्संरचना गरी रु. २० अर्ब पुँजी पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको ।
- (झ) नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय र एसियाली विकास बैंकबीच सम्पन्न सहमतिअनुसार Nepal : Strengthening Public Finance Management and Devolved Service Delivery Program अन्तर्गत नेपाल सरकारले एसियाली विकास बैंकबाट सहलियतपूर्ण ऋण बजेटरी सहायताका रूपमा कुल २००

मिलियन अमेरिकी डलर प्राप्त गर्ने विषयमा PRELIMINARY POLICY DESIGN AND MONITORING FRAMEWORK को Prior Reform Action : Sub program 1(Reform Area-2) को दफा १.६ अनुसार स्थानीय तहहरूका शहरी पूर्वाधार विकासका लागि नगर विकास कोषको पुँजी वृद्धिसहित क्षेत्राधिकारमा व्यापक विस्तार गर्ने गरी कोषको पुनर्संरचना रणनीतिलाई नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत गराउनुपर्ने उल्लेख भएको ।

३. कार्य क्षेत्र विस्तृतीकरण

कोषको वर्तमान कार्यक्षेत्रलाई देहायबमोजिम विस्तृतीकरण गरिनेछः

- (क) प्रदेश सरकार र स्थानीय तह ।
- (ख) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, र स्थानीय तहद्वारा सार्वजनिक निजी साझेदारी अवधारणा अनुरूप छनौट वा सिफारिस भएका शहरी पूर्वाधार विकासका आयोजना ।
- (ग) शहरी पूर्वाधार विकाससम्बन्धी आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय वा आयोजना वा कम्पनी ।
- (घ) शहरी पूर्वाधार विकाससम्बन्धी निकायलाई ऋण, अनुदान, शेयर वा त्यस्तै प्रकृतिको पुँजीगत लगानी ।
- (ङ) पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित कुनै पनि बैंक, वित्तीय संस्था वा कम्पनीहरूबाट जारी भएको शेयर वा ऋणपत्रमा लगानी ।
- (च) नेपाल सरकारले जारी गरेको ऋणपत्र वा धितोपत्रमा लगानी ।

४. कानुनी पुनर्संरचना:

नगर विकास कोष ऐन, २०५३ ले कोषलाई छुट्टै ऐनद्वारा स्थापित निकाय (Statutory Body) को रूपमा व्यवस्था छ। उक्त ऐनको दफा ४ अनुसार कोष अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र संगठित संस्था हो । सो ऐनको दफा ३१ बमोजिम नेपाल सरकारले कोषलाई आदेश वा निर्देशन दिनसक्ने व्यवस्था रहेको छ र कोषले नेपाल सरकारको आदेश वा निर्देशन पालना गर्दै आएको छ । कोषलाई पूर्ण स्वायत्त एवं व्यावसायिक रूपमा सञ्चालन गर्न, कार्य क्षेत्राधिकार विस्तार गर्न, पुँजीगत पुनर्संरचना गर्न, सञ्चालक समितिको पुनर्संरचना गर्न, व्यवस्थापकीय पुनर्संरचना गर्न, लगानीको सुरक्षण गर्न र नियमनसम्बन्धी व्यवस्था गर्न कोषको कानुनी पुनर्संरचना गरिनेछ ।

३०/०३/१८

५. पुँजीगत पुनर्संरचना

- (क) नगर विकास तथा शहरी पूर्वाधारमा लगानी बढाउन कोष पुँजी जुटाउने तथा लगानीको क्षेत्र पहिचान गरी पुँजी परिचालन गर्दै शहरी पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा सक्रिय रहेको छ । कोषसँग पुँजी जुटाउने, प्राप्त आयलाई परिचालन गर्ने, सञ्चालन लागत व्यवस्थापन गर्ने, पुँजीगत लागत र ऋण चुक्ता कोषको कार्य सञ्चालनको अभिन्न पक्ष रहेका छन् । साथै कोषलाई आवश्यक परेमा नेपाल सरकारले समय-समयमा अतिरिक्त पुँजी प्रवेश गराउने, ऋण वा ऋणपत्रमार्फत थप पुँजी प्राप्त गर्न सक्ने प्रावधानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- (ख) कोषको अधिकृत पुँजी न्यूनतम पचास अर्ब रुपैयाँ, जारी पुँजी पचास अर्ब रुपैयाँ र चुताग पुँजी बीस अर्ब रुपैयाँ कायम हुनेगरी व्यवस्था गरिनेछ ।
- (ग) शेयरको बाँडफाँट विभिन्न शेयर समूहमा विभाजन गरी नेपाल सरकारको कम्तीमा एकाउन्न (५१) प्रतिशत शेयर रहने गरी बाँकी शेयर प्रदेश सरकार, स्थानीय तह तथा नेपाल सरकारको स्वामित्व रहेका निगम, कोष, संस्थान, कम्पनी, बैंक र राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थामा रहने गरी व्यवस्था गरिनेछ ।
- (घ) प्रचलित लेखा प्रणाली मापदण्डअनुसार तयार भएको वित्तीय विवरणका आधारमा समितिले खुद मुनाफाको व्यवस्थापन तथा परिचालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

६. वित्तीय स्रोत:

कोषको वित्तीय स्रोत देहायबमोजिम हुनेछ:

- (क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम,
- (ख) द्विपक्षीय, बहुपक्षीय, दातृ निकाय वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्था, गैरसरकारी संघ-संस्था, निजी क्षेत्र, बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्राप्त ऋण, अनुदान वा अन्य आर्थिक सहायता,
- (ग) लगानीबाट प्राप्त आय,
- (घ) प्रचलित कानूनबमोजिम जारी ऋणपत्र,
- (ङ) विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त अन्य सहयोग,
- (च) प्रचलित कानूनबमोजिम कोषको सम्पत्ति बिक्री वितरणबाट प्राप्त आय ।

७. कोष सञ्चालक समितिको पुनर्संरचना:

- (क) कोषको सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि एक सञ्चालक समिति रहनेछ । कोषलाई नेपाल सरकारप्रति उत्तरदायी बनाउन सञ्चालक समितिलाई

13/11/2018

जवाफदेही, व्यावसायिक र स्वायत्तताबीच उपयुक्त सन्तुलन सुनिश्चित गरिनेछ ।

(ख) शहरी विकास मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा शेरर लगानी अनुपातको आधारमा सम्बन्धित शेरर समूहका सञ्चालक सदस्यहरू र नेपाल सरकारले तोकेको स्थानीय तहको प्रमुख वा उपप्रमुख वा नेपाल नगरपालिका संघको अध्यक्ष र विषय विज्ञसहितको एक सञ्चालक समितिको व्यवस्था गरिनेछ ।

८. व्यवस्थापकीय संरचना:

कोषलाई स्वायत्त तथा व्यावसायिक संस्थाका रूपमा थप क्षेत्राधिकारसहितको पुँजी परिचालन गर्न आवश्यक कर्मचारीका लागि संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा कर्मचारीहरूको व्यवस्थापन र परिचालन गरिनेछ । कोषको दैनिक कार्य सञ्चालन गर्न प्रमुख कार्यकारी अधिकृत खुला प्रतिस्पर्धाको आधारमा नियुक्त गरिनेछ ।

९. कोषको लगानीको सुरक्षण:

(क) नगर विकास कोष ऐन, २०५३ को दफा १३ ले कोषलाई निकाय वा संस्था विघटन भएको अवस्थामा मात्र पहिलो हकदाबीको अधिकार प्रदान गरेको छ । लगानी सुरक्षित गर्न ऋणीको नगद प्रवाह (cash flow) तथा जायजैथामा प्रथम हकदाबी रहने व्यवस्था गरिनेछ ।

(ख) ऋण प्रवाह गरिएका निकायहरूले कोषको ऋण नतिरेमा ऋण असुल उपर गर्न अन्य उपयुक्त कानुनी व्यवस्था गरिनेछ । प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले तोकिएको अवधिभित्र ऋण चुक्ता नगरेमा नेपाल सरकारले सम्बन्धित प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहलाई उपलब्ध गराउने राजस्व रकमबाट कट्टा गरी सो रकम असुल गर्ने कानुनी अधिकार (Revenue Intercept) को व्यवस्था गरिनेछ ।

१०. कोषको नियमन:

कोषले गर्ने ऋण लगानी तथा असुलीको प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउन नियमनकारी निकायको रूपमा नेपाल राष्ट्र बैंकलाई तोकिनेछ ।

